

Manisa’da (Yuntdağı) Yetiştirilen Üzüm Çeşitlerinin Ampelografik Özelliklerinin Belirlenmesi Üzerine Araştırmalar¹

Harun ÇOBAN² Emrehan KÜEY³

Summary

Determination of Ampelographical Characters of Grape Cultivars Grown in Manisa (Yuntdağı)

The ampelographic characters of Deve gözü, Sık sarı, Siyah üzüm, Beyaz üzüm, Ak üzüm, Gelin üzümü, Kara erik, Sivri kara, Yediveren and Ballı grape cultivars which are grown in the Yuntdağı region of the Manisa Province, were determined in accordance with the International norms.

Key words: Ampelographic characters, Grape varieties, Manisa

Giriş

Kültür asmaı (*Vitis vinifera L.*) *Vitaceae* familyasının *Vitis* cinsinde yer alan 32 türün en önemlisidir. Dünya da halen yetiştirilmekte olan üzüm çeşitlerinin %90’ından fazlası bu türe ait çeşitler veya melezlerinden oluşmaktadır. Bugün itibariyle dünyada 10.000’nin üzerinde üzüm çeşidi belirlenmiştir.

Asmanın ve bağcılık kültürünün anavatanı olarak kabul edilen ülkemiz son derece uygun ekolojik koşullara sahip olması nedeniyle çok geniş bir çeşit ve tip zenginliğine, dolayısıyla büyük bir asma gen potansiyeline sahiptir. Ülkemiz bağcılığının geliştirilmesi ve milli ekonomimize olan katkısının daha yüksek düzeylere ulaştırılması, öncelikle sahip olduğumuz asma gen potansiyelinin belirlenmesi, korunması ve değerlendirilmesine yönelik olarak yapılan çalışmaların

¹Bu çalışmada yararlanılan veriler, Celal Bayar Üniversitesi Araştırma Fonu Koordinatörlüğü tarafından desteklenen 2002-73 No’lu projeden sağlanmıştır.

²Yrd. Doç. Dr., Celal Bayar Üniversitesi Alaşehir Meslek Yüksekokulu, Alaşehir-Manisa, E-mail: harun.coban@bayar.edu.tr

³Öğr.Gör., Celal Bayar Üniversitesi Akhisar Meslek Yüksekokulu, Manisa

yürütülmesi büyük önem taşımaktadır (Kara, 1990). Son yıllarda çeşitli nedenlerle ülkemiz bağ sahalarında sürekli bir azalma olduğu gözlenmektedir. Bu durum, henüz tanımlanması bile yapılmamış üzüm genetik kaynakların yok olma tehlikesini gündeme getirmektedir (Ecevit ve Kelen, 1999).

Ampelografi, asmanın tanımlanması ile uğraşan bir bilim dalıdır (Oraman, 1963). Dünyada ampelografik çalışmalar 17 yy'ın ikinci yarısından itibaren başlamasına karşın, Türkiyede ampelografi konusunda ilk bilimsel çalışmayı Oraman (1937) yılında yapmıştır.

Dünya da ve Türkiye de çok sayıda araştırmacı kendi ülkelerinde yetişen üzüm çeşitlerinin tanımlaması amaçlayan araştırmalar yürütmüşlerdir (Oraman ve Aksoy, 1945; Kısakürek, 1956; Oraman, 1963; Oraman ve Ağaoğlu, 1969; Fidan ve ark., 1972; Fidan, 1973; 1975; Galet, 1976; Morton, 1979; Odabaş, 1984; Marasalı, 1986; Demir, 1987; İltter ve Uzun, 1988; Kara, 1990; Kelen ve Tekintaş, 1991; Gürsöz, 1993; Aktepe, 1994; Gemalaz, 1994; Kaplan, 1994; Akın, 1995; Ateş, 1995; Beyoğlu, 1995; Boz, 1995; Çelik, 1999; Ecevit ve Kelen, 1999; Çoban, 2002).

Bu çalışma Manisa Yuntdağı bölgesinde yetiştirilen; ancak son yıllarda her geçen yetiştiriciliği azalan çeşitlerin uluslararası normlara göre tanımlanması ve tescil edilmesi amaçlanmıştır.

Materyal ve Yöntem

Materyal

Bu araştırma, 2002-2003 yılları içinde gözlerin sürmesinden hasat dönemine kadar geçen süre içerisinde Manisa ili Yuntdağı bölgesindeki üretici bağlarında yürütülmüştür. Üzerinde çalışılan çeşitlere ait örnekler verim çağında ve kendi kökleri üzerinde yetişen sağlıklı omcalardan alınmıştır.

Yuntdağı bölgesi, Manisa il alanının ve ovasının kuzeybatı sınırında yer alıp, arazinin büyük bölümü taşlı, toprak derinliği az, meyilli ve küçük parsellerden oluşmaktadır. Yıllık ortalama sıcaklık 16.8 derece, yağış 740mm'dir. Genel olarak karasal nitelikli Akdeniz ikliminin özellikleri hakimdir.

Araştırma, yörede yetiştirilen ve bölge halkı tarafından Deve gözü, Sık sarı, Siyah üzüm, Beyaz üzüm, Ak üzüm, Gelin üzümü, Kara erik, Sivri kara, Yediveren ve Ballı üzüm olarak adlandırılan 10 üzüm çeşidi üzerinde yürütülmüştür.

Yöntem

Üzüm çeşitlerinin ampelografik özelliklerinin belirlenmesinde uluslararası yöntem birliği sağlamak amacıyla IBPGR (International Board For Plant Genetic Resources), OIV (Office International de la Vigne et du Vin) ile UPOV (International Union for The Protection of New Varieties of Plants) tarafından ortaklaşa kabul edilen ve 1983 yılında “Descriptors for Grape” adı altında yayınlanan ve birbirini tamamlayıcı nitelikte iki tanımlama sisteminden oluşan tanımlama normlarından yararlanılmıştır (Anonymous, 1983). Bu çalışmada ağırlıklı olarak yukarıda sözü edilen yöntemin ilk aşamasını oluşturan “Tanımlama ve Ön Değerlendirme” verilerine ait kriterler esas alınarak üzerinde çalışılan üzüm çeşitlerini ampelografik özellikleri belirlenmiştir (Çizelge 1). Kuru madde ve asit içeriği ile salkım ve tane boyu gibi karakterlerin saptanmasında ise “İleri Tanımlama ve Değerlendirme Verileri” esas alınmıştır. Tanıtıcı karakterlerden ölçüme dayalı olanlar için ortalama değerler standart hatalarıyla beraber verilmiş, bunun yanında karakterlerdeki değişimi gösteren kodlama sistemine uyulmuştur (Marasalı, 1986; Demir, 1987; İter ve Uzun, 1988; Kara, 1990; Kelen ve Tekintaş, 1991; Kaplan, 1994; Akın, 1995; Ateş, 1995; Boz, 1995; Ecevit ve Kelen, 1999; Çoban, 2002).

Çizelge 1. OIV kod sisteminin genel açılımı

OIV Kod No	Açıklama	OIV Kod No	Açıklama	OIV Kod No	Açıklama
001	Sürgün ucu tipi	070	Yap. ana damar ant.reng	206	Salkım sapı uzunluğu
002	Antosiyonin dağılımı	076	Yap. kenar diş şekli	221	Tane uzunluğu
003	Antosiyonin yoğunluğ	077	Yap. dişlerinin uzunluğu	222	Tane homojenliği
004	Sürgün ucu tüylülük	079	Yap.sap cep genel şekli	223	Tane şekli
006	Sürgün duruşu	080	Yap sap cep esas şekli	225	Tane kabuk rengi
007	Boğum arası sırt rengi	081	Yap sap cep çıkıntı var.	226	Kabuk rengi yeknesaklığı
008	Boğum arası karın rg.	082	Yap.üst cep genel şekli	230	Meyve etinin rengi
009	Boğum sırt rngi	083	Yap..yan cep genel şekli	237	Tat sınıflandırılması
010	Boğum karın rengi	084	Yap. alt damar yünsüüy.	238	Tane sapı uzunluğu
015	Kış göz antisiyon. var.	085	Yap. alt damar ydik tüy.	241	Çekirdek varlığı
016	Sülüklerin dizilişleri	090	Yap. sapı yün tüyler	242	Çekirdek uzunluğu
051	Genç yap.üst yüzey ren.	091	Yap. sapı dik tüyler	502	Salkım ağırlığı
053	Damar arası yüyülük	092	Yaprak sapının uzunluğu	503	Tane ağırlığı
066	Olgun yaprak uzunluğu	151	Çiçek tipleri	505	Şırada % kuru madde
067	Yaprak ayası şekli	203	Salkım uzunluğu	506	Şırada asitlik
068	Yaprak lop sayısı	204	Salkım sıklığı		
069	Yaprak üst rengi	205	Salkımdaki tane sayısı		

Sonuç ve Tartışma

Yörede yetiştirilen üzüm çeşitlerine ait ampelografik özellikler belirlenerek Çizelge 2’de sunulmuştur. Üzüm çeşitlerinin sürgün, genç yaprak, olgun yaprak, çiçek, salkım, tane ve çekirdek özellikler bakımından önemli farklılıklar gösterdikleri saptanmıştır.

Yörede yetiştirilen tüm üzüm çeşitlerinde sürgün ucu tipinin açık oluşu, sülüklerin 2S+0+2S şeklinde kesikli olarak dizilmesi ve çekirdek kenarlarında çıkıntıların olmaması bu çeşitlerin *Vitis vinifera L.* türüne ait olduklarını göstermektedir. *Vitis vinifera L.* türüne ait bu özellikler bir çok araştırmacı tarafından ortaya konulmuştur (Anameriç, 1964; Fidan ve ark., 1972; Galet, 1976; Odabaş, 1984; Marasalı, 1986; Çelik, 1989; Aktepe, 1994; Kaplan, 1994; Akın, 1995; Ateş, 1995; Beyoğlu, 1995; Ecevit ve Kelen, 1999; Çoban, 2002).

Sürgün ucunda antosiyonin dağılımı Siyah üzüm, Beyaz üzüm, Yediveren ve Ballı üzümde her tarafında; Deve gözü, Sık sarı, Gelin üzümü, Kara erik ve Sivri kara’da kısmen, Ak üzüm çeşidinde ise antosiyonin dağılımı (yok) hiç belirlenememiştir.

Sürgün ucunda antosiyonin yoğunluğu Yediveren’de kuvvetli, Siyah üzüm, Beyaz üzüm, Gelin üzüm, Kara erik ve Ballı üzüm’de orta, Deve gözü, Sık sarı ve Sivri kara üzüm çeşitlerinde ise çok zayıf olarak saptanmıştır.

Genç yapraklardaki antosiyonin yoğunluğunun vejetasyon periyodunun ilerlemesiyle ve sürgün ucundan aşağıya doğru inildikçe hızla azaldığı gözlenmiştir. Benzer sonuçlar bazı araştırmacılar tarafından da bildirilmektedir (İlter ve Uzun, 1988; Kara, 1990; Ecevit ve Kelen, 1999).

Dışarıdan bakıldığı zaman çok zor anlaşılabilir ancak üzüm çeşitlerinin ayırımında çok önemli bir özellik olarak kabul edilen genç yaprakların damar arası yün tüylülüğü bakımından Kara erik, Ballı üzüm orta, Sık sarı, Siyah üzüm, Gelin üzümü, Sivri Kara ve Yediveren seyrek, Deve gözü, Beyaz üzüm, ve Ak üzüm çeşitlerinin çok seyrek sınıflarında yer aldıkları belirlenmiştir.

Sürgün duruşu Deve gözü, Yediveren, yarı sarkık, Sık sarı, Siyah üzüm, Ballı üzümde yarı dik, Beyaz üzüm, Sivri kara yatay, ak üzüm, Gelin üzümü ve Kara üzüm çeşitlerinde ise sarkık olarak tespit edilmiştir.

Kış gözlerinin antosiyonin varlığı, Ak üzüm seyrek, Yediveren zayıf, Deve gözü, Sivri kara orta, Sık sarı, Siyah üzüm, Beyaz üzüm, Kara Erik ve Ballı üzüm yoğun olarak saptanmıştır.

Genç yaprakların üst yüzünün rengi tüm çeşitlerde yeşil olarak

gözlenmiştir. Asma tür ve çeşitlerinin tanımlamalarında olgun yaprak ayrı bir öneme sahiptir (Fidan, 1973, 1975,; Ecevit ve Kelen, 1999). Olgun yaprak uzunluğu bakımından Deve gözü, Siyah üzüm, Beyaz üzüm, Ak üzüm, Gelin üzüm, Kara erik, Sivri kara ve Ballı üzüm kısa, Sık sarı ve Yediveren çok kısa sınıfında yer almıştır. Olgun Yaprak ayası şekli, Sık sarı, Siyah üzüm, Ak üzüm, Sivri kara ve Ballı üzüm beşgen, Deve gözü, Beyaz üzüm ve kara erik dairesel, Gelin üzümü ve Yediveren küre şeklinde belirlenmiştir.

Olgun yapraktaki dilim sayısı yönünden Deve gözü, Sık sarı, Ak üzüm, Kara erik, Sivri kara ve Ballı üzüm beş dilimli, Siyah üzüm, Beyaz üzüm yedi dilimli olarak saptanmıştır.

Olgun yaprak ayası üst yüzeyinde ana damarların antosiyanin rengi bakımından Kara erik üzümü kuvvetli, Sık sarı orta, Deve gözü, Siyah üzüm zayıf, Beyaz üzüm, Ak üzüm, Sivri kara, Yediveren çok zayıf, Gelin üzüm, Ballı üzümü çeşidinde ise hiçbir (yok) antosiyanin rengine rastlanmamıştır.

Olgun yaprak kenar dişlerinin uzunluğu, Sık sarı üzüm çeşidinde uzun, Deve gözü, Siyah üzüm, Beyaz üzüm, Ak üzüm, Ballı üzüm, orta, Kara erik, Sivri kara, Yediveren kısa, Gelin üzümü sınıfında yer almışlardır. Olgun yaprak sap cebinin yanal şekli bakımından Gelin üzümü, Kara erik ve Ballı üzüm çok renk, Siyah üzüm az açık, Sık sarı kapalı sınıfında yer alırken Deve gözü dilimler üst üste binmiş şekilde olduğu tespit edilmiştir.

Sap cebinin esas şekli bakımından ise Deve gözü, Sık sarı, Ak üzüm, Sivri kara V şekline, diğer tüm çeşitlerin U şekline sahip oldukları saptanmıştır. Olgun yaprak uzunluğu bakımından Deve gözü, Sık sarı, Beyaz üzüm, Sivri kara, Yediveren, Ballı üzüm kısa; Siyah üzüm, Ak üzüm, Gelin üzümü ve Kara erik çeşitleri de çok kısa olarak tespit edilmiştir.

Salkım özellikleri ampelografik çalışmalarda incelenen parametrelerdendir. Ancak bu özellikler toprak tipi, uygulanan terbiye sistemleri ve budama şekli, bırakılan göz sayısı gibi bir çok faktör tarafından etkilenerek büyük ölçüde değişim göstermektedir(Morton, 1979; İltar ve Uzun, 1998; Ecevit ve Kelen, 1999).

Salkım uzunluğu bakımından ele alındığında Deve gözü, Beyaz üzüm, Ballı üzüm çeşitleri uzun; Yediveren ve Siyah üzüm çok kısa; diğer tüm çeşitlerde ise kısa olarak saptanmıştır.

Çizelge 2. Manisa'da (Yuntdağı) yetiştirilen üzüm çeşitlerinin ampelografik özellikleri

OIV Kod No	Deve gözü	Sıksarı	Siyah üzüm	Beyazüzüm	Ak üzüm	Gelinüzümü	Kara erik	Sivri kara	Yedi veren	Bal üzümü
001	Açık	Açık	Açık	Açık	Açık	Açık	Açık	Açık	Açık	Açık
002	Kısmen	Kısmen	Her tarafında	Her tarafında	Yok	Kısmen	Kısmen	Kısmen	Her tarafında	Her tarafında
003	Çok zayıf	Çok zayıf	Orta	Orta	Yok	Orta	Orta	Çok zayıf	Kuvvetli	Orta
004	Orta	Yoğun	Seyrek	Yok	Orta	Orta	Yoğun	Seyrek	Çok seyrek	Orta
006	Yarı sarkık	Yarı dik	Yarı dik	Yatay	Sarkık	Sarkık	Sarkık	Yatay	Yarı sarkık	Yarı dik
007	Y+KÇ	Y+KÇ	Kırmızı	Y+KÇ	Yeşil	Y+KÇ	Y+KÇ	Y+KÇ	Y+KÇ	Y+KÇ
008	Kırmızı	Yeşil	Kırmızı	Y+KÇ	Y+KÇ	Y+KÇ	Kırmızı	Y+KÇ	Y+KÇ	Y+KÇ
009	Y+KÇ	Y+KÇ	Kırmızı	Kırmızı	Yeşil	Y+KÇ	Y+KÇ	Y+KÇ	Y+KÇ	Y+KÇ
010	Kırmızı	Yeşil	Kırmızı	Kırmızı	Y+KÇ	Y+KÇ	Y+KÇ	Y+KÇ	Y+KÇ	Y+KÇ
015	Orta	Yoğun	Yoğun	Yoğun	Seyrek	Çok yoğun	Yoğun	Orta	Zayıf	Yoğun
016	Aralıklı	Aralıklı	Aralıklı	Aralıklı	Aralıklı	Aralıklı	Aralıklı	Aralıklı	Aralıklı	Aralıklı
051	Yeşil	Yeşil	Yeşil	Yeşil	Yeşil	Yeşil	Yeşil	Yeşil	Yeşil	Yeşil
053	Çok seyrek	Seyrek	Seyrek	Çok seyrek	Çok seyrek	Seyrek	Orta	Seyrek	Seyrek	Orta
066	9.6±0.9	7.6±0.65	8.6±0.53	10.2±1.2	8.2±0.6	9.4±0.8	8.4±0.7	8.2±0.5	7.5±0.6	9.5±0.8
066	Kısa	Çok kısa	Kısa	Kısa	Kısa	Kısa	Kısa	Kısa	Çok kısa	Kısa
067	Dairesel	Beşgen	Beşgen	Dairesel	Beşgen	Küre şekli	Dairesel	Beşgen	Küre şekli	Beşgen
068	Beş dilimli	Beş dilimli	Yedi dilimli	Yedi dilimli	Beş dilimli	Üç dilimli	Beş dilimli	Beş dilimli	Üç dilimli	Beş dilimli
069	Yeşil	Yeşil	Açık yeşil	Yeşil	Yeşil	Yeşil	Koyu yeşil	Yeşil	Açık yeşil	K.yeşil
070	Zayıf	Orta	Zayıf	Çok zayıf	Çok zayıf	Yok	Kuvvetli	Çok zayıf	Çok zayıf	Yok
076	HİKD	HİKD	HİKD	HİKD	HİKD	HİKD	HİKD	HİKD	HİKD	HİKD
077	5.5±0.8	8.5±0.77	5.5±0.2	5.4±0.4	3.1±0.2	2.4±0.2	3.5±0.2	3.5±0.2	3.3±0.3	6.5±0.2
077	Orta	Uzun	Orta	Orta	Orta	Çok kısa	Kısa	Kısa	Kısa	Orta
079	DÜÜ	Kapalı	Açık	Açık	Az açık	Çok açık	Çok açık	Açık	Açık	Çok açık
080	V şekli	V şekli	U şekli	U şekli	V şekli	U şekli	U şekli	V şekli	U şekli	U şekli
081	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	Yok	TT var
082	DKÜÜB	DKÜÜB	DHÜÜB	DKÜÜB	Kapalı	Açık	Kapalı	Kapalı	Açık	DHÜÜB
083	U şekli	U şekli	U şekli	U şekli	U şekli	U şekli	U şekli	U şekli	V şekli	V şekli
084	Çok seyrek	Orta	Yoğun	Seyrek	Çok seyrek	Seyrek	Yok	Yok	Çok seyrek	Yoğun
085	Çok seyrek	Orta	Seyrek	Çok seyrek	Çok seyrek	Yok	Çok seyrek	Yok	Seyrek	Yoğun
090	Çok seyrek	Orta	Seyrek	Çok seyrek	Çok seyrek	Seyrek	Çok seyrek	Yok	Seyrek	Orta
091	Çok seyrek	Orta	Seyrek	Çok seyrek	Çok seyrek	Seyrek	Çok seyrek	Yok	Seyrek	Orta
092	6.4±1.2	5.8±0.92	4.2±0.7	7.1±0.8	4.4±0.8	3.1±0.3	5.1±0.5	6.3±0.4	7.2±0.6	10.5±0.9
092	Kısa	Kısa	Çok kısa	Kısa	Çok kısa	Çok kısa	Çok kısa	Kısa	Kısa	Kısa
151	Erdişi	Erdişi	Erdişi	Erdişi	Erdişi	Erdişi	Erdişi	Erdişi	Erdişi	Erdişi

Çizelge 2. devamı

203	25.4±1.3	16.4±1.2	9.8±1.2	23.5±2.1	17.2±1.7	14.3±1.3	15.1±1.2	15.1±1.1	12.1±0.3	22.7±1.4
203	Uzun	Kısa	Çok kısa	Uzun	Kısa	Kısa	Kısa	Kısa	Çok kısa	Uzun
204	Çok sık	Çok sık	Çok sık	Orta	Orta	Sık	Çok sık	Sık	Çok sık	Gevşek
205	179±14	100±12	78±5	175±14	102±11	110±18	162±13	207±17	110±15	190±22
205	Fazla	Az	Çok az	Orta	Az	Orta	Orta	Fazla	Az	Orta
206	4.2±0.4	1.55±0.26	2.6±0.4	4.5±0.3	4.5±0.5	2.7±0.2	4.3±0.4	2.8±0.3	2.5±0.2	3.4±0.3
206	Kısa	Çok kısa	Çok kısa	Kısa	Kısa	Çok kısa	Kısa	Çok kısa	Çok kısa	Kısa
221	20.4±1.1	15.4±1.1	12.3±0.9	15±1.0	19.4±1.1	11.1±1.2	14.6±1.3	14.5±1.4	16.2±0.7	11±0.5
221	Orta	Kısa	Kısa	Kısa	Orta	Kısa	Kısa	Kısa	Kısa	Kısa
222	HD	Homojen	HD	HD	Homojen	Homojen	HD	HD	HD	HD
223	Hafif basık	Yuvarlak	Yuvarlak	Kısa elips	Uzun elips	Yuvarlak	Yuvarlak	Yuvarlak	Yuvarlak	Yuvarlak
225	Yeşil sarı	Yeşil sarı	Koyu siyah	Yeşilsarı	Yeşil sarı	Yeşil sarı	Mavi siyah	Mavi siyah	KoyuKırmızımavi	Yeşil sarı
226	Yeknesak	Yeknesak	Yeknesak	Yeknesak	Yeknesak	Yeknesakdeğil	Yeknesakdeğil	Yeknesak	Yeknesak değil	Yeknesakdeğil
230	Renksiz	Renksiz	Renksiz	Renksiz	Renkli	Renksiz	Renksiz	Renksiz	Renksiz	Renksiz
237	Tabii	Tabii	FMT	Tabii	Tabii	Tabii	Tabii	Tabii	AzMisketTatlı	AzMisketTatlı
238	6.45±0.57	4.85±0.49	5.4±0.8	8.5±1.1	5.1±0.4	5.4±0.3	3.1±0.2	5.4±0.4	5.8±0.3	5.3±0.2
238	Kısa	Çok kısa	Çok kısa	Kısa	Kısa	Kısa	Çok kısa	Kısa	Kısa	Kısa
241	Var	Var	Var	Var	Var	Var	Var	Var	Var	Var
241	2-3 çek.	1 çek.	1-2 çek.	1-2 çek.	1-2 çek.	1-2 çek.	1-2 çek.	1 çek.	3-4 çek.	1 çek.
242	4.82±0.41	4.82±0.41	3.8±0.5	3.4±0.2	6.5±0.6	5.6±0.4	5.1±0.4	5.1±0.2	3.4±0.2	5.2±0.1
242	Kısa	Kısa	Çok kısa	Çok kısa	Orta	Kısa	Kısa	Kısa	Ç.kısa	Kısa
502	328±40	229±20	145±14	440±38	250±15	380±34	255±16	440±17	130±20	310±23
502	Orta	Küçük	Küçük	Orta	Küçük	Orta	Küçük	Orta	Küçük	Orta
503	5.3±0.6	3.3±0.57	2.9±0.3	3.2±0.2	3.4±0.7	2.9±0.3	3.3±0.3	4.4±0.3	4.2±0.2	2.8±0.2
503	Fazla	Orta	Orta	Orta	Az	Az	Az	Orta	Orta	Az
505	19.7±1.87	22.4±1.75	19.8±0.6	21.6±1.3	20.5±1.1	20.4±1.2	19.6±1.2	18.7±1.2	18.9±0.5	22.4±1.2
505	Orta	Yüksek	Orta	Yüksek	Yüksek	Yüksek	Orta	Orta	Orta	Yüksek
506	3.4±0.6	3.22±0.62	3.4±0.2	2.7±0.3	2.8±0.2	3.2±0.4	3.3±0.3	3.5±0.1	3.1±0.3	2.6±0.2
506	Düşük	Düşük	Düşük	Çok düşük	Çok düşük	Düşük	Düşük	Düşük	Düşük	Ç.düşük

Kısaltmalar:

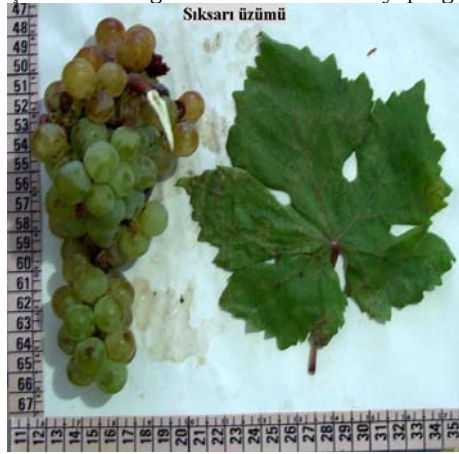
Y+KÇ :Yeşil+Kırmızı Çizgili
HİKD :Her İki Tarafı Düz
DÜÜ :Dilimler Üst Üste
DKÜÜB:Dilimler Kuvvetlice Üst Üste Binmiş
DHÜÜB:Dilimler Hafifce Üst Üste Binmiş
H.D :Homojen Değil
FMT :Fazla Misket Tatlı

Şekil 1. Deve gözü üzüm salkımı ve yaprağı

Şekil 4. Beyaz üzüm salkımı ve yaprağı

Şekil 2. Sık sarı üzüm salkımı ve yaprağı

Şekil 5. Ak üzüm salkımı ve yaprağı

Şekil 3. Siyah üzüm salkımı ve yaprağı

Şekil 6. Gelin üzümü salkımı ve yaprağı

Şekil 7. Kara erik salkım ve yaprağı

Şekil 9. Sivri kara salkım ve yaprağı

Şekil 8. Yediveren salkımı ve yaprağı

Şekil 10. Ballı üzüm salkım ve yaprağı

Salkım sıklığı, Deve gözü, sık sarı, Siyah üzüm, Kara erik, Yediveren çok sık; Gelin üzümü, Sivri kara sık; Beyaz üzüm, Ak üzüm orta; Ballı üzüm ise gevşek olarak sınıflandırılmıştır.

Salkım sapı uzunluğu, Deve gözü, Beyaz üzüm, Ak üzüm, Kara erik, Ballı üzüm kısa, diğer tüm çeşitlerinde ise çok kısa olarak saptanmıştır. Tane uzunluğu, Deve gözü ve Ak üzümde orta, diğer tüm çeşitlerinde ise kısa olarak tespit edilmiştir.

Tane şekli yönünden ise Deve gözü hafif-basık, Beyaz üzüm kısa-elips, Ak üzüm uzun-elips, diğer çeşitler ise yuvarlak tane şekilli üzüm çeşitleri olarak saptanmışlardır

Tane kabuk rengi bakımından ise Siyah üzüm koyu-siyah; Kara erik, Sivri kara mavi-siyah; Yediveren koyu-kırmızı-mavi; diğer çeşitlerinde ise yeşi-sarı şeklinde ortaya çıkmıştır.

Tane sap uzunluğu, Sık sarı, Siyah üzüm, Kara erik çok kısa; diğer çeşitlerde ise kısa olarak sınıflandırılmıştır.

Üzerinde çalışılan tüm çeşitlerin çekirdekli oldukları ve çekirdek sayıları bakımından Yediveren 3-4 çekirdekli; Deve gözü 2-3 çekirdekli; Sık sarı, Sivri kara ve Ballı üzüm 1 çekirdekli ; diğer tüm çeşitlerde ise 1-2 çekirdekli olduğu belirlenmiştir.

Çekirdek uzunluğu Siyah üzüm, Beyaz üzüm, Yediveren çok kısa, diğer çeşitlerde ise kısa olarak saptanmıştır.

Salkım ağırlığı bakımından, Deve gözü, Beyaz üzüm, Gelin üzümü, Sivri kara, Ballı üzüm orta, diğer üzüm çeşitlerinin tümü küçük sınıfta yer aldıkları belirlenmiştir.

Tane ağırlığı açısından ise Deve gözü fazla, Ak üzüm, Gelin üzümü, Kara erik, Ballı üzüm az, diğer tüm çeşitlerde ise orta olarak saptanmıştır.

Suda çözünebilir kuru madde bakımından Sık sarı, Beyaz üzüm, Ak üzüm, Gelin üzümü, Ballı üzüm yüksek, diğer tüm çeşitlerin kuru madde miktarları orta olarak belirlenmiştir. Titre edilebilir asit miktarı ise, Beyaz üzüm, Ak üzüm, Ballı üzüm çok düşük, diğer çeşitlerde düşük olarak saptanmıştır.

Üzerinde çalışılan bazı üzüm çeşitlerinin olgun yaprak ve salkımlarına ait resimler şekil 1-10 arasında verilmiştir.

Özet

Bu çalışmada, Manisa ili Yuntdağı bölgesinde yetiştiriciliği yapılmakta olan, Deve gözü, Sık sarı, Siyah üzüm, Beyaz üzüm, Ak üzüm, Gelin üzümü, Kara erik, Sivri kara, Yediveren ve Ballı üzüm çeşitlerinin uluslar arası normlara göre ampelografik özellikleri belirlenmiştir.

Anahtar sözcükler: Ampelografik özellikler, Üzüm çeşitleri, Manisa

Kaynaklar

- Akın, A., 1995. Konya İli Akören, Güneysınır ve Hadim Yöresi Üzüm Çeşitlerinin Kısa Ampelografik Özellikleri İle Göz Verimliliklerinin Belirlenmesi Üzerinde Araştırmalar, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Bahçe Bitkileri Anabilim Dalı, Konya, s 136.
- Aktepe, N., 1994. Kalecik İlçesi Bağcılığı ve Yörede Yetişen Üzüm Çeşidinin Ampelografik Özelliklerinin Belirlenmesi Üzerinde Araştırmalar, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Bahçe Bitkileri Anabilim Dalı, Ankara, s 144.
- Anameriç, M., 1964. "Çanakkale ve Üzümleri" Tarım Bakanlığı Ziraat İşleri Genel Müdürlüğü Yayınları, İstanbul.
- Anonymous, 1983. Descriptors for Grape, International Board for Plant Genetic Resources (IBPGR) secretariat, Roma.
- Ateş, F., 1995. Bazı Yerli ve Yeni Melez Üzüm Çeşitlerinin Ampelografisi İle Biyolojisi Üzerinde Araştırmalar, Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Bahçe Bitkileri Anabilim Dalı, İzmir.

- Boz, Y., 1995. Melezleme İle Elde Edilen Çekirdeksiz ve Sofralık Ümitvar Çeşit Adaylarının Ampelografik Özelliklerinin Belirlenmesi ve Kışlık Gözlerin Buldukları Yere Göre Verimliliklerinin Saptanması, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Bahçe Bitkileri Anabilim Dalı, Tekirdağ, s 94.
- Beyoğlu, N., 1995. Konya İli Beyşehir Yöresinde Yetiştiriciliği Yapılmakta Olan Üzüm Çeşitlerinin Kısa Ampelografik Özellikleri ve Göz Verimliliklerinin Belirlenmesi Üzerinde Araştırmalar, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Bahçe Bitkileri Anabilim Dalı, Konya, s 111.
- Çelik, H., 1989. Amasya Merkez İlçede Yetiştirilen Bazı Üzüm Çeşitlerinin Ampelografik Özellikleri İle Şeker-Asit Oranlarının Tesbiti Üzerinde Bir Araştırma, 19 Mayıs Üni. Fen Bil. Ens., Yüksek Lisans Tezi, Samsun.
- Çelik, H., 1999. Amasya'da Yetiştirilen Bazı Üzüm Çeşitlerinin Göz Verimliliklerinin Belirlenmesi Üzerine Araştırmalar, Tr.J. of Agriculture and Forestry 23: 685-690.
- Çoban H., 2002. Üzüm Çeşitlerinin Tanımlanmasında Yapay Sınır Ağlarının (YSA) Kullanımı. Türkiye V. Bağcılık ve Şarapçılık Sempozyumu Bildirileri, 360-365, (Cappadocia) Nevşehir.
- Demir, İ., 1987. Ankara Koşullarında Yetiştirilen Bazı Üzüm Çeşitlerinin Ampelografik Özelliklerinin Belirlenmesi Üzerine Araştırmalar, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Bahçe Bitkileri Anabilim Dalı, Ankara, s 98.
- Ecevit, F., ve Kelen, M., 1999. Isparta (Atabeya)'de Yetiştirilen Üzüm Çeşitlerinin Ampelografik Özelliklerinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma, Tr. J.of Agriculture and Forestry, 23:511-518.
- Fidan, Y., Tamer, M.S., ve Eriş, A., 1972. Güdül İlçesi Bağcılığı Geliştirme İmkanları ve Önemli Üzüm Çeşitlerinin Ampelografik Vasıfları Üzerinde Araştırmalar, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yıllığı, 21(3-4):495-524.
- Fidan, Y., 1973. Bağ-Bahçe Kürsüsü Araştırma Bağında Yetiştirilen Standart Sofralık Üzüm Çeşitlerinin Ampelografik Vasıfları Üzerinde Bir Araştırmalar, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları, Yayın No:590, s 88.
- Fidan, F., 1975. Ziraat Fakültesi Fermantasyon Teknolojisi Kürsüsü Koleksiyon Bağında Yetiştirilen Papaz Karası, Öküz Gözü ve Merzifon Karası Üzümlerinin Ampelografik Vasıfları Üzerinde Araştırmalar, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yıllığı, 24(1-2):67-95.
- Galet, P., 1976. *Precis D'ampelographia Pratique*, 3 et 5 rue de la Vielle- Intendance Montpellier.
- Gemalaz, N., 1994. Beypazarı ve Güdül İlçeleri Bağcılığı ve Yörede Yetişen Üzüm Çeşidinin Ampelografik Özelliklerinin Belirlenmesi Üzerinde Araştırmalar, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Bahçe Bitkileri Anabilim Dalı, Ankara, s 127.
- Gürsöz, S., 1993. GAP Alanına Giren Güneydoğu Anadolu Bölgesi Bağcılığı ve Özellikle Şanlıurfa İlinde Yetiştirilen Üzüm Çeşitlerinin Ampelografik Nitelikleri İle Verim ve Kalite Unsurlarının Belirlenmesi Üzerinde Bir Araştırma, Basılmamış Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Bahçe Bitkileri Anabilim Dalı, Adana s 363.
- İlter, E., ve Uzun, İ., 1988. Üzüm Çeşitlerinin Ampelografik Özellikleri, İzoenzim Bantları Yardımıyla Teşhisleri ve Fenolojik Safhalarının Çevre Şartlarıyla

- İlişkileri Üzerinde Araştırmalar, TUBİTAK, Tarım ve Ormancılık Araştırma Grubu, Proje No:TOAG-566, s 183.
- Kaplan, N., 1994. Diyarbakır ve Mardin İllerinde Yetiştirilen Üzüm Çeşitlerinin Ampelografik Özelliklerinin Saptanması Üzerine Bir Araştırma, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Bahçe Bitkileri Anabilim Dalı, Ankara, s 205.
- Kara, Z., 1990. Tokat Yöresinde Yetiştirilen Üzüm Çeşitlerinin Ampelografik Özelliklerinin Belirlenmesi Üzerinde Araştırmalar, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Bahçe Bitkileri Anabilim Dalı, Ankara, s 318.
- Kelen, M., ve Tekintaş, E., 1991. Gevaş ve Yöresinde Yetiştirilen Üzüm Çeşitlerinin Ampelografik Özelliklerinin Belirlenmesi Üzerinde Araştırmalar, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi,1/2,12-34.
- Kıskakürek, H., 1956. İzmir ve Manisa Bağlarında Yetiştirilen Önemli Üzüm Çeşitlerinde İstihsal Standardizasyonu ve Standart Çeşitlerin Ampelografik Vasıfları Üzerinde Araştırmalar, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları, Yayın No:88, Ankara, s 119.
- Marasalı, B., 1986. Ankara Koşullarında Yetiştirilen Bazı Yerli Standart Üzüm çeşitlerinin Ampelografik Özelliklerinin Belirlenmesi Üzerinde Araştırmalar, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Bahçe Bitkileri Anabilim Dalı, Ankara, s 87.
- Morton, L. T., 1979. A Practical Ampelography (Translated and Adapred From P. Galet) Cornell University Press, Ithaca and London.
- Odabaş, F., 1984. Iğdır Ovası Bağcılığı ve Burada Yetiştirilen Üzüm Çeşitlerinin Ampelografik Özellikleri Üzerinde Araştırmalar, Doğa 8(1):57-64.
- Oraman, M.N., 1937. Ankara Vilayeti Bağcılığı ve Ankara2da Yetişen Başlıca Üzüm Çeşitlerinin Ampelografisi. Yüksek Ziraat Enstitüsü Çalışmalarından. Sayı.6.Ankara.
- Oraman, N., ve Aksoy, H., 1945. Y.Z.E. Bağ-Bahçe Enstitüsü Koleksiyon Bağında Yetişen En Önemli Üzüm Çeşitlerinin Ampelografileri ve Çiçek Biyolojiler. Ankara Yüksek Ziraat Enstitüsü Dergisi, 5 (9): 148-171
- Oraman, M, N., 1963. Ampelografi, Ankara Üniversitesi Yayınları:154, Ders Kitabı:50, Ankara, s 128.
- Oraman, M. N ve Ağaoğlu, A. S., 1969. Türkiye Bağcılığının Bugünkü Durumu Gelişme İmkanları ve Memleketimizde Mevcut Başlıca Sofralık, Kurutmalık ve Şaraplık Üzüm Çeşitleri Üzerine Bir Araştırma. A.Ü. Ziraat Fakültesi Yayınları No:348.